

LIETUVOS RESPUBLIKOS
NACIONALINIO SAUGUMO PAGRINDŲ
ĮSTATYMAS

1996 m. gruodžio 19 d. Nr. VIII-49
Vilnius

1 straipsnis. Įstatymo paskirtis

1. Šis įstatymas nustato Lietuvos nacionalinio saugumo užtikrinimo pagrindus, kurie išdėstyti priedėlyje.

2. Lietuvos nacionalinio saugumo užtikrinimas – tai Tautos ir valstybės laisvos ir demokratinės raidos sąlygų sudarymas, Lietuvos valstybės nepriklausomybės, jos teritorinio vientisumo ir konstitucinės santvarkos apsauga ir gynimas.

3. Lietuvos nacionalinio saugumo sistemą sudaro valstybės ir piliečių veiklos šiam tikslui patvirtintų pagrindinių nuostatų, principų ir būdų, narystės Europos ir transatlantinėje sąjungose priemonių, įstatymų ir kitų teisės aktų, valstybės šiam tikslui įsteigtų institucijų, jų veiklos principų bei tarpusavio sąveikos būdų visuma.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [IX-2030](#), 2004-02-19, Žin., 2004, Nr. 39-1270 (2004-03-13)

2 straipsnis. Nacionalinio saugumo užtikrinimo subjektai

Lietuvos nacionalinį saugumą užtikrina Lietuvos Respublikos piliečiai, jų bendrijos ir organizacijos, Respublikos Prezidentas, Seimas, Vyriausybė, kariuomenė, policija, Valstybės saugumo departamentas, kitos šiam tikslui valstybės įsteigtos institucijos, vadovaudamiesi Konstitucija ir įstatymais bei vykdydami savo pareigas ir funkcijas nacionalinio saugumo sistemoje.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [IX-1524](#), 2003-04-22, Žin., 2003, Nr. 42-1922 (2003-05-01)

Nr. [IX-2030](#), 2004-02-19, Žin., 2004, Nr. 39-1270 (2004-03-13)

3 straipsnis. Nacionalinio saugumo sistemos plėtra

1. Seimas, Respublikos Prezidentas, Vyriausybė ir kitos valstybės institucijos plėtoja Lietuvos nacionalinio saugumo sistemą vadovaudamiesi šio įstatymo nustatytais Nacionalinio saugumo pagrindais.

2. Vadovaudamasi šio įstatymo nustatytais Nacionalinio saugumo pagrindais, Vyriausybė Valstybės gynimo tarybos pritarimu teikia Seimui tvirtinti Nacionalinio saugumo strategiją, įtvirtinančią valstybės nacionalinio saugumo sistemos plėtros, užsienio, gynybos ir vidaus politikos prioritetus, ilgalaikius bei vidutinio laikotarpio uždavinius. Valstybės gynimo taryba svarsto, kaip vykdoma Nacionalinio saugumo strategija, ir teikia rekomendacijas ją keisti. Strategija gali būti pagal poreikį tikslinama atsižvelgiant į saugumo padėties pokyčius.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [IX-1524](#), 2003-04-22, Žin., 2003, Nr. 42-1922 (2003-05-01)

Nr. [IX-2030](#), 2004-02-19, Žin., 2004, Nr. 39-1270 (2004-03-13)

4 straipsnis. Nacionalinio saugumo sistemos plėtros teisinis reglamentavimas

1. Lietuvos nacionalinio saugumo sistemą reglamentuoja įstatymai ir kiti teisės aktai.

2. Seimas priima nacionalinio saugumo sistemos plėtrai reikalingus įstatymus.

3. Vyriausybė, rengdama naujų ir galiojančių įstatymų pakeitimo projektus, jų nuostatas suderina su Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo ir Nacionalinio saugumo strategijos nuostatomis.

4. Vyriausybės ir kitų valstybės institucijų leidžiami teisės aktai turi atitikti Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo ir Nacionalinio saugumo strategijos nuostatas.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [IX-1524](#), 2003-04-22, Žin., 2003, Nr. 42-1922 (2003-05-01)

Nr. [IX-2030](#), 2004-02-19, Žin., 2004, Nr. 39-1270 (2004-03-13)

5 straipsnis. Ilgalaikės valstybinės saugumo stiprinimo programos

1. Vyriausybė, Respublikos Prezidentas, vadovaudamiesi Nacionalinio saugumo pagrindais, pateikia Seimui pasiūlymus dėl ilgalaikių valstybinių saugumo stiprinimo programų rengimo plano. Jame numatoma programų rengimo tvarka ir atsakingos institucijos. Planą tvirtina Seimas nutarimu.

2. Programų projektus Seimui pateikia Vyriausybė, išskyrus valstybės paslaptį sudarančias jų dalis. Pateiktas programas Seimas tvirtina nutarimu. Įslaptintas programas ar jų dalis svarsto Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komitetas ir tvirtina Vyriausybė.

3. Vyriausybė, pateikdama ilgalaikės valstybinės saugumo stiprinimo programas, kartu pateikia skaičiavimus, kiek lėšų joms įgyvendinti reikėtų skirti iš viso ir kiekvienais biudžetiniais metais.

4. Vyriausybė, rengdama kiekvienų metų valstybės biudžeto projektus, numato lėšų ilgalaikėms valstybinėms saugumo stiprinimo programoms parengti ir koordinuoja jų įgyvendinimą.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [VIII-770](#), 1998 06 04, Žin., 1998, Nr. 55-1520 (1998 06 17)

Nr. [IX-2030](#), 2004-02-19, Žin., 2004, Nr. 39-1270 (2004-03-13)

6 straipsnis. Vyriausybės ataskaitos apie nacionalinio saugumo plėtrą

Vyriausybė atsiskaito už nacionalinio saugumo sistemos būklę ir plėtrą įstatymo nustatyta tvarka pateikdama Seimui savo veiklos metinę ataskaitą, kurios sudedamoji dalis yra ataskaita apie nacionalinio saugumo būklę ir plėtrą.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [VIII-770](#), 1998 06 04, Žin., 1998, Nr. 55-1520 (1998 06 17)

Nr. [IX-2030](#), 2004-02-19, Žin., 2004, Nr. 39-1270 (2004-03-13)

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

RESPUBLIKOS PREZIDENTAS

ALGIRDAS BRAZAUSKAS

Lietuvos Respublikos
1996 m. gruodžio 19 d.
įstatymo Nr. VIII-49
priedėlis

LIETUVOS NACIONALINIO SAUGUMO PAGRINDAI

PREAMBULĖ

Lietuvos Respublikos Seimas, nustatydamas Lietuvos nacionalinio saugumo pagrindus, vadovaujasi nuostatomis:

– prieš daugelį amžių susikūrusi Lietuvos valstybė, besiremianti Tautos sukurtomis etninėmis kultūros vertybėmis bei Europą vienijančios krikščioniškosios kultūros pagrindais, yra neatskiriama Europos ir pasaulio tautų bendrijos dalis;

– lietuvių tauta niekada nesutiko su jokia okupacija ir pavergimu, priešinosi visais įmanomais būdais ir siekė išsivadavimo, ir šis tautos nusistatymas yra nekintamas;

– lietuvių tauta siekė ir tebesiekia išsaugoti savo laisvę, garantuoti saugią ir laisvą raidą savo etninėje žemėje, puoselėti tautinį tapatumą ir savimonę, ugdyti prigimtines kūrybos galias ir prisidėti prie pasaulio pažangos;

– nepriklausoma demokratinė Lietuvos valstybė privalo užtikrinti saugų Tautos gyvavimą, jos savitą ir laisvą raidą, sukurta efektyvi nacionalinio saugumo sistema yra Tautos siekių bei demokratinės raidos užtikrinimo garantas.

Preambulės pakeitimai:

Nr. [IX-2030](#), 2004-02-19, Žin., 2004, Nr. 39-1270 (2004-03-13)

I DALIS
PAGRINDINĖS NACIONALINIO SAUGUMO POLITIKOS NUOSTATOS
BEI PRINCIPAI

1 SKYRIUS
NACIONALINIO SAUGUMO POLITIKOS TIKSLAS
IR BENDROSIOS NUOSTATOS

Nacionalinio saugumo politikos tikslas – sutelktomis valstybės ir piliečių pastangomis plėtoti ir stiprinti demokratiją, užtikrinti Tautos saugų būvį ir valstybės vidaus bei išorės saugumą, atgrasyti kiekvieną potencialų užpuoliką, ginti Lietuvos valstybės nepriklausomybę, teritorijos vientisumą ir konstitucinę santvarką.

Lietuvos nacionalinio saugumo sistema remiasi valstybės institucijų veikla ir kiekvieno Lietuvos piliečio dalyvavimu, atvira pilietine visuomene, suvokiančia pavojus ir savo atsakomybę, pilietiškai susipratusia ir pasirengusia ginti Lietuvos laisvę.

Lietuvos nacionalinio saugumo sistema plėtojama kaip Europos bendros saugumo ir transatlantinės gynybos sistemų dalis.

Lietuva nė vienos valstybės nelaiko savo priešu, niekam negrasina ir su visomis stengiasi palaikyti gerus santykius.

Stiprinti nacionalinį saugumą yra aukščiausias Lietuvos vidaus ir užsienio politikos tikslas.

Lietuvos nacionalinio saugumo politiką sudaro valstybės užsienio, gynybos, ekonominės, viešojo saugumo, socialinės, kultūros, sveikatos, aplinkos apsaugos, švietimo ir mokslo bei kitos valstybės politikos nuostatos, užtikrinančios nacionalinį saugumą. Atskirų valstybės sričių ilgalaikio funkcionavimo strategijos ir doktrinos remiasi šiuo įstatymu ir Nacionalinio saugumo strategija.

Skirčiau pakeitimai:

Nr. [IX-2030](#), 2004-02-19, *Žin.*, 2004, Nr. 39-1270 (2004-03-13)

2 SKYRIUS
PAGRINDINIAI NACIONALINIO SAUGUMO SISTEMOS ELEMENTAI

PIRMASIS SKIRSNIS
NACIONALINIO SAUGUMO OBJEKTAI

Pagrindiniai nacionalinio saugumo objektai yra:

- žmogaus ir piliečio teisės, laisvės bei asmens saugumas;
- tautos puoselėjamos vertybės, jos teisės ir laisvos raidos sąlygos;
- valstybės nepriklausomybė;
- konstitucinė santvarka;
- valstybės teritorijos vientisumas;
- aplinka ir kultūros paveldas;
- visuomenės sveikata.

Skirsnio pakeitimai:

Nr. [IX-2030](#), 2004-02-19, *Žin.*, 2004, Nr. 39-1270 (2004-03-13)

ANTRASIS SKIRSNIS
NACIONALINIO SAUGUMO UŽTIKRINIMO SUBJEKTAI

Nacionalinio saugumo užtikrinimo subjektai yra:

- valstybė, jos nacionalinio saugumo bei gynybos ir kitos institucijos;
- piliečiai, jų bendrijos ir organizacijos.

TREČIASIS SKIRSNIS
NACIONALINIO SAUGUMO UŽTIKRINIMO BŪDAI

Nacionalinį saugumą užtikrina:

- a) VALSTYBĖ:

- prognozuodama (numatydamą) iššūkius saugumui, rizikos veiksnius, pavojus bei galinčias kilti grėsmes;
- vykdydama rizikos veiksnius, pavojus ir grėsmes mažinančią vidaus ir užsienio politiką;
- patikimai kontroliuodama valstybės sausumos ir jūros sienas bei oro erdvę;
- garantuodama pasirengimą besąlygiškai gynybai ir visuotiniam pilietiniam pasipriešinimui agresijos atveju;
- stiprindama nacionalinio saugumo bei gynybos institucijas ir tobulindama jų veiklą;
- rengdama gynybai kariuomenę ir jos mobilizacinį rezervą pagal nacionalinius ir NATO kolektyvinės gynybos planus;
- rengdama ir vykdydama ilgalaikes valstybines saugumo stiprinimo programas;
- integruodamasi į Europos Sąjungą (EU) ir Šiaurės Atlanto sutarties organizaciją (NATO) bei kaip visateisė narė aktyviai dalyvaudama šiose organizacijose;

b) PILIEČIAI:

- saugodami tautines vertybes ir ugdydami pasiryžimą ginti Lietuvos laisvę;
- rengdamiesi visuotiniam pilietiniam pasipriešinimui;
- plėtodami visuomenės institutus, piliečių susivienijimų ir draugijų veiklą.

Nacionalinio saugumo institucijos veikia ir plėtojamos, saugumo stiprinimo priemonės rengiamos ir vykdomos vadovaujantis demokratinės kontrolės principais.

Valstybės institucijų vykdomas nacionalinio saugumo priemonės nustato šis įstatymas, Nacionalinio saugumo strategija, ilgalaikės valstybinės saugumo stiprinimo programos bei kiti teisės aktai. Šioms priemonėms finansuoti naudojamos nacionalinio biudžeto, kreditų bei paramos lėšos.

Skirsnio pakeitimai:

Nr. [IX-1524](#), 2003-04-22, *Žin.*, 2003, Nr. 42-1922 (2003-05-01)

Nr. [IX-2030](#), 2004-02-19, *Žin.*, 2004, Nr. 39-1270 (2004-03-13)

3 SKYRIUS

TEISINIAI NACIONALINIO SAUGUMO PAGRINDAI

Lietuvos nacionalinio saugumo teisinis pagrindas yra Lietuvos Respublikos Konstitucija, šis bei kiti įstatymai ir tarptautinės sutartys.

Kertinės Konstitucijos normos, tiesiogiai reglamentuojančios nacionalinio saugumo klausimus, yra:

- Konstitucijos 1 straipsnis, skelbiantis, kad Lietuvos valstybė yra nepriklausoma demokratinė respublika;
- Konstitucijos 3 straipsnis, skelbiantis, kad niekas negali varžyti ar riboti Tautos suvereniteto, savintis visai Tautai priklausančių teisių;
- Konstitucijos 8 straipsnis, nustatantis, kad valstybės valdžios ar jos institucijos užgrobimas smurtu laikomi antikonstituciniais veiksmais;
- Konstitucijos 94 straipsnis, įpareigojantis Vyriausybę saugoti Lietuvos Respublikos teritorijos neliečiamybę, garantuoti valstybės saugumą ir viešąją tvarką;
- Konstitucijos 135 straipsnis, įpareigojantis Lietuvos Respubliką įgyvendinant užsienio politiką vadovautis visuotinai pripažintais tarptautinės teisės principais ir normomis, siekti užtikrinti šalies saugumą ir nepriklausomybę, piliečių gerovę ir pagrindines jų teises bei laisves, prisidėti prie teise ir teisingumu pagrįstos tarptautinės tvarkos kūrimo;
- Konstitucijos 142 straipsnis, įpareigojantis Seimą ir Respublikos Prezidentą priimti sprendimus panaudoti ginkluotąsias pajėgas bei imtis kitų veiksmų, būtinų Tėvynei apginti ar valstybės tarptautiniams įsipareigojimams vykdyti;
- Konstitucijos 144 straipsnis, suteikiantis galią Seimui ir Respublikos Prezidentui įvesti nepaprastąją padėtį, jei iškyla grėsmė konstitucinei santvarkai ar visuomenės rimčiai; ir
- Konstitucijos sudedamosios dalies – 1992 m. birželio 8 d. Konstitucinio akto – reikalavimai niekada ir jokių pavidalų nesijungti į jokiais buvusios SSRS pagrindu kuriamas naujas politines, karines, ekonomines ar kitokias valstybių sąjungas bei sandraugas.

Nacionalinis saugumas taip pat grindžiamas Jungtinių Tautų Chartija, Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos dokumentais, Šiaurės Atlanto sutartimi, žmogaus teisių apsaugos ir kitomis daugiašalėmis ir dvišalėmis tarptautinėmis sutartimis, įsigaliojusiomis Lietuvos Respublikai, taip pat visuotinai pripažintais tarptautinės teisės principais ir normomis.

Skyriaus pakeitimai:

4 SKYRIUS

SVARBIAUSIOS NACIONALINĮ SAUGUMĄ UŽTIKRINANČIOS LIETUVOS VIDAUS POLITIKOS NUOSTATOS

VIDAUS SAUGUMO UŽTIKRINIMO POLITIKA

Lietuvos Respublikos vidaus politika yra orientuota į vidaus ekonominio ir socialinio stabilumo stiprinimą. Vidaus politika turi būti grindžiama teisingumu ir teisėtumu, turi ugdyti tautinę savimoneį, pilietiškumą, pagarbą Konstitucijai ir pasitikėjimą nacionaliniais institutais, užtikrinti visų savo piliečių ir kitų jos jurisdikcijai priklausančių asmenų tarptautinės teisės pripažintas žmogaus teises.

Valstybės vidaus politika privalo garantuoti saugią aplinką ir viešąją tvarką, sukurti palankias prielaidas piliečių švietimui, jų socialiniam ir kultūriniam aktyvinimui, įvairiapusei visuomenės pažangai bei valstybės gamtinės aplinkos apsaugai. Valstybė turi sukurti tinkamas sąlygas ekonomikos augimui, kaip pagrindinei aukštesnio gyventojų gyvenimo lygio užtikrinimo sąlygai.

Valstybės valdžia privalo apsaugoti Lietuvą nuo užsienio valstybių slaptųjų tarnybų ir jų priedangos struktūrų bei teroristinių organizacijų ardomosios veiklos, teroro aktų ir sukliudyti tokioms organizacijoms pasinaudoti Lietuvos Respublikos teritorija arba kaip tranzito valstybe ardomajai veiklai ar teroro aktams prieš kitas valstybes.

EKONOMINĖ POLITIKA

Lietuvos ekonominė politika yra grindžiama atvirumu, teisingumu, darnumu ir naudingumu visuomenei laisvos konkurencijos rinkoje, ekonominių laisvių užtikrinimo, privačios ūkinės iniciatyvos principais, tarnaujančiais bendrai tautos gerovei. Ūkinės veiklos apribojimai gali būti nustatyti tik įstatymais ir jeigu jie yra būtini nacionalinio saugumo interesams apsaugoti.

Vienam investuotojui draudžiama dominuoti viename ar keliuose strategiškai svarbiuose nacionaliniam saugumui ūkio sektoriuose.

Strategiškai svarbūs nacionaliniam saugumui ūkio sektoriai Lietuvoje yra:

- energetikos;
- transporto;
- informacinių technologijų ir telekomunikacijų, kitų aukštųjų technologijų;
- finansų ir kredito.

Siekdama užtikrinti nacionalinio saugumo interesų apsaugą, Vyriausybė, laikydamasi Europos Sąjungos teisės reikalavimų, teikia Seimui įstatymu tvirtinti, kurie nacionaliniam saugumui strategiškai svarbūs objektai privalo būti valstybės nuosavybė, o kuriuose ir kokiomis sąlygomis kapitalo dalį gali sudaryti privatus nacionalinis bei užsienio kapitalas, atitinkantis europinės ir transatlantinės integracijos kriterijus, paliekant sprendžiamąją galią valstybei, taip pat teikia tvirtinti kitus nacionalinio saugumo užtikrinimui svarbius objektus.

Lietuvos Respublikos įstatymai gali nustatyti papildomus reikalavimus esamų ir naujai kuriamų nacionaliniam saugumui strategiškai svarbių bei kitų nacionalinio saugumo užtikrinimui svarbių objektų nuosavybės įsigysiančio ar turinčio arba jų valdyje dalyvausiančio ar dalyvaujančio privataus nacionalinio ar užsienio kapitalo kilmei, ūkio subjektų finansiniams rodikliams, jų patikimumui ar kitus reikalavimus, būtinus nacionaliniam saugumui užtikrinti. Lietuvos Respublikos įstatymai taip pat gali nustatyti apribojimus ir prievoles, taikomas ir kitoms Lietuvoje veikiančioms įmonėms bei kitiems ūkio subjektams karo, nepaprastosios padėties atveju ar kai būtina tenkinti kitus nacionalinio saugumo užtikrinimo poreikius.

Vyriausybė rūpinasi alternatyvių energetikos sektorių plėtra, tarp jų – atominės energetikos tęstinumu ir nuo monopolinio tiekėjo nepriklausomų nacionaliniam saugumui būtinų kuro ir žaliavų įsigijimo šaltinių užtikrinimu, taip pat užtikrina, kad būtų sukauptos nacionalinio saugumo interesų apsaugai krizių atveju reikalingos kuro atsargos. Aprūpinimas energetiniais ištekliais negali būti perduodamas šalių, iš kurių šie ištekliai tiekiami, subjektų kontrolei. Europinės ir transatlantinės integracijos kriterijus atitinkančioms užsienio investicijoms teikiamos preferencijos.

Lietuvos bankas, Vyriausybė bei teisėsaugos institucijos pagal savo kompetenciją užtikrina ūkio bei finansų ir kredito sistemos saugumą nuo apgavysčių, nelegalios kilmės (nusikalstamu būdu įgytų) pinigų ar turto legalizavimo ir investicijų.

Lietuvos geležinkelio transporto sektorius turi būti pritaikomas integracijai į Europos Sąjungos geležinkelio transporto tinklus.

VIEŠOJO SAUGUMO POLITIKA

Kova su nusikalstamumu, viešosios tvarkos bei asmens saugumo valstybėje užtikrinimas yra vienas didžiausių prioritetų užtikrinant šalies nacionalinį saugumą. Valstybė privalo sutelkti jėgas ryžtingai ir veiksmingai kovai su nusikalstamumu, ypač su organizuoju nusikalstamumu, šešėliniu verslu, korupcija bei narkomanija, ir tuo užtikrinti tinkamą šalies vidaus saugumą. Būtina stiprinti teisėsaugos institucijų veiklą atskleidžiant ir tiriant nusikalstamas veikas, kurti naujus nusikalstamų veikų kontrolės ir prevencijos sistemos modelius. Vyriausybė turi užtikrinti jų bendradarbiavimą ir veiklos koordinavimą.

Kitas prioritetas – patikima, Europos Sąjungos reikalavimus atitinkanti valstybės sienos kontrolė ir apsauga, ypatingą dėmesį skiriant Europos Sąjungos išorinės sienos kontrolei ir apsaugai. Įstatymu nustatomi valstybės sienos ir pasienio teisiniai režimai, reglamentuojamas valstybės sienos apsaugos organizavimas.

Valstybės institucijos privalo imtis veiksmingų priemonių užtikrinant eismo keliuose saugumą ir garantuoti šių priemonių įgyvendinimo finansavimą, reikalingų teisės aktų bazės kūrimą, valstybės institucijų ir privačių asmenų veiklos bei kompleksinių priemonių, skirtų avaringumui mažinti, organizavimą ir koordinavimą.

SOCIALINĖ POLITIKA

Valstybės socialinė politika turi skatinti socialiai savarankiškos, solidarios, kartu ir stabilios pilietinės visuomenės formavimąsi. Valstybė turi vykdyti visų piliečių ir kitų jos jurisdikcijai priklausančių asmenų gerovės politiką, mažinti galimų socialinių krizių rizikos veiksnius bei pavojus ir rūpintis, kad dėl pernelyg didelių turtinių skirtumų visuomenėje ir gyventojų nuskurdimo nebūtų pažeisti socialinės sanglaudos principai.

Valstybė turi ypač rūpintis šeimos, kaip pagrindinės ir atsakingos visuomenės institucijos, padėtimi.

KULTŪROS POLITIKA

Valstybės pareiga išsaugoti ir puoselėti nacionalinės kultūros tapatumą, užtikrinant lietuvių kalbos apsaugą ir tęstinumą, globojant etninę kultūrą ir vietos tradicijas, saugant kultūros paveldą. Valstybė remia užsienio lietuvių bendruomenių pastangas išsaugoti tautinį tapatumą, rūpinasi Lietuvoje gyvenančių tautinių bendrijų kultūra, remia profesionalųjį meną, užtikrina meno ir kūrybos sklaidą ir plėtrą.

Valstybė sudaro sąlygas visuomenei dalyvauti kultūroje, ją vartoti, įgyvendina regioninę kultūros politiką, laikydamasi decentralizacijos principo. Remdama kultūros demokratiškumo ir atvirumo principus, valstybė privalo apsaugoti kultūros raidą nuo griauinančio antihumanistinio poveikio.

Valstybė sudaro ekonomines, technologines ir teises sąlygas kultūros paveldo apsaugai, skatina savininkus investuoti į kultūros paveldo apsaugą. Valstybės parengia priemones, užtikrinančias kultūros paveldo apsaugą ekstremalių situacijų (teroro aktų, gaisrų, potvynių, avarijų ir kitais) atvejais.

ŠVIETIMO IR MOKSLO POLITIKA

Švietimo ir auklėjimo sistema turi ugdyti pilietiškumą, bendruomeniškumą, tautinį sąmoningumą, etines ir moralines vertybes, pakantą ir pagarbą kitoms tautoms.

Valstybė savo švietimo ir mokslo politika turi užtikrinti aukštą švietimo kokybę bei skatinti mokslo ir technologijų plėtrą, rūpintis, kad Lietuva taptų žinių (informacinė) visuomene.

Kuriant žinių visuomenę svarbu užtikrinti sėkmingą švietimo ir mokslo reformą, lietuvių kalbos plėtrą: suformuoti visiems prieinamą, informacinių technologijų pažangą atitinkančią,

modernią, kokybišką švietimo sistemą, siekti švietimo sistemos vidinės dermės ir valstybės siekių atitikimo, pilietinės visuomenės ugdymo, rengti aukščiausios kvalifikacijos specialistus.

Valstybė turi skatinti visų gyvenimo sričių mokslinę technologinę pažangą bei ja grindžiamų inovacijų visose socialinėse ir ekonomikos srityse diegimą.

APLINKOS APSAUGOS POLITIKA

Valstybė turi užtikrinti Lietuvos gyventojams ekologinį saugumą garantuodama darnią ūkio plėtrą, prisidedama prie tarptautinės bendrijos pastangų mažinti globalines ekologines grėsmes, greitai reaguodama į ypatingąsias ekologines situacijas bei šalindama ir mažindama jų padarinius.

Valstybė vykdo aplinkos taršos ir kitokio neigiamo poveikio aplinkai bei žmonių sveikatai prevenciją, siekia išsaugoti gamtos paveldo vertybes, kraštovaizdžio ir biologinę šalies įvairovę, tobulina aplinkos kokybės stebėseną, skatina diegti ūkyje geriausius prieinamus gamybos būdus ir naujausias, aplinkai mažesnę neigiamą poveikį darančias technologijas, didinti ne tik ekonominį, bet ir ekologinį įmonių efektyvumą, tausoti gamtos išteklius ir mažinti neigiamą poveikį aplinkai.

SVEIKATOS POLITIKA

Valstybė turi užtikrinti palankias sąlygas gyventojų sveikatai, jos saugojimui ir stiprinimui. Valstybės sveikatos politika turi sudaryti prielaidas šiuolaikinei visuomenės sveikatos priežiūros sistemai, garantuojančiai sveiką gyvenseną bei aplinką, prieinamą ir tinkamą sveikatos priežiūrą. Svarbi sveikatos politikos kryptis – užtikrinti ligų prevenciją, ypatingą dėmesį skiriant epidemijų, priklausomybės ligų (narkomanijos, alkoholizmo, toksikomanijos ir kitų) profilaktikai bei žmogaus imunodeficito viruso ir kitų pavojingų ir ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų profilaktikai ir kontrolei.

Svarbus valstybės uždavinys – sukurti, palaikyti ir plėtoti visuomenės sveikatos rizikos veiksnių bei pavojų stebėsenos, visuomenės sveikatos ekspertizės, greito sveikatos informacijos perdavimo ir reagavimo į grėsmes visuomenės sveikatai, ekstremalių sveikatos situacijų prevencijos ir jų padarinių mažinimo bei šalinimo sistemas, tobulinti Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos pasirengimą bei veiklą krizių ir ekstremalių situacijų atvejais.

Vyriausybė užtikrina mechanizmus, nustatančius valstybės sveikatos politikos ir strategijų formavimą bei įgyvendinimą.

TAUTINĖ POLITIKA

Valstybė privalo užtikrinti lietuvių tautos ilgalaikių gyvybinių interesų apsaugą saugodama Lietuvos teritorijos vientisumą, kalbą, etninę kultūrą, kultūros savitumą ir papročius, kultūros paveldą ir puoselėdama tradicinę šeimą.

Tautinių mažumų bendrijoms priklausančių piliečių teises puoselėti savo kalbą, kultūrą ir papročius gina įstatymai. Tautinės bendrijos yra integrali Lietuvos pilietinės visuomenės dalis.

Skyriaus pakeitimai:

Nr. [IX-1524](#), 2003-04-22, *Žin.*, 2003, Nr. 42-1922 (2003-05-01)

Nr. [IX-2030](#), 2004-02-19, *Žin.*, 2004, Nr. 39-1270 (2004-03-13)

Nr. [X-1598](#), 2008-06-12, *Žin.*, 2008, Nr. 73-2797 (2008-06-27)

5 SKYRIUS

SVARBIAUSIOS NACIONALINĮ SAUGUMĄ UŽTIKRINANČIOS LIETUVOS UŽSIENIO POLITIKOS NUOSTATOS

Skyriaus pavadinimas keistas:

Nr. [IX-2030](#), 2004-02-19, *Žin.*, 2004, Nr. 39-1270 (2004-03-13)

Lietuvos užsienio politika formuojama remiantis Seime atstovaujamų politinių partijų solidarumu bei atsakomybe ir grindžiama Lietuvos nacionaliniais tikslais.

Svarbiausias Lietuvos užsienio politikos tikslas – stiprinti Lietuvos integraciją į europines bei transatlantinę institucijas ir užsitikrinti tarptautines saugumo garantijas.

Lietuva su visomis valstybėmis stengiasi teisingais ir lygiateisiais pagrindais nustatyti bei palaikyti gerus kaimyniškus santykius, grindžiamus visuotinai pripažintomis tarptautinės teisės normomis ir principais.

Pagrindiniai ilgalaikiai Lietuvos užsienio politikos uždaviniai:

- esant Šiaurės Atlanto sutarties organizacijos ir Europos Sąjungos nare, užtikrinti šalies saugumą, tinkamai vykdyti narystės šiose organizacijose įsipareigojimus;
- skatinti geros kaimynystės, tarpusavio pasitikėjimo, ekonominės partnerystės, prekybos, kultūros ir abipusiškai naudingo lygiateisio bendradarbiavimo ryšius su visomis savo ir kaimyninių regionų valstybėmis tiek dvišaliais pagrindais, tiek daugiašaliuose forumuose;
- aktyviai prisidėti prie tarptautine teise ir teisingumu grindžiamos tarptautinės tvarkos kūrimo bei tarptautinės bendrijos pastangų įtvirtinti demokratijos, teisės viršenybės ir pagarbos žmogaus teisėms principus;
- aktyviai prisidėti prie tarptautinės bendrijos pastangų užkirsti kelią terorizmui, konfliktams, įvesti, atkurti ir palaikyti taiką krizių paveiktuose regionuose.

Lietuvos valstybė labai vertina ir skatina užsienio lietuvių talką stiprinant Lietuvos saugumą bei gynybinę galią.

Skyriaus pakeitimai:

Nr. [IX-1524](#), 2003-04-22, *Žin.*, 2003, Nr. 42-1922 (2003-05-01)

Nr. [IX-2030](#), 2004-02-19, *Žin.*, 2004, Nr. 39-1270 (2004-03-13)

6 SKYRIUS

TEISINIAI LIETUVOS GYNYBOS PAGRINDAI

Lietuvos suvereniteto, teritorijos vientisumo ir konstitucinės santvarkos gynimas bei gynybos institucijų veikla grindžiama Konstitucija, reguliuojama įstatymų ir kitų Lietuvos teisės aktų, taip pat tarptautinių teisės aktų, kuriuos Lietuva yra ratifikavusi arba prie kurių prisijungusi. Lietuva numato pasinaudoti ir kitais tarptautinės teisės aktais, kurių principus ir normas ji gerbia.

Konstitucijos kertinės normos, tiesiogiai reglamentuojančios valstybės gynybos klausimus, yra:

- Konstitucijos 3 straipsnio antroji dalis, skelbianti, kad Tauta ir kiekvienas pilietis turi teisę priešintis bet kam, kas prievarta kėsina į Lietuvos valstybės nepriklausomybę, teritorijos vientisumą, konstitucinę santvarką;
- Konstitucijos 139 straipsnis, skelbiantis, kad Lietuvos valstybės gynimas nuo užsienio ginkluoto užpuolimo yra kiekvieno Lietuvos Respublikos piliečio teisė ir pareiga, ir nustatantis piliečių privalomąją karo tarnybą.

7 SKYRIUS

SVARBIAUSIOS LIETUVOS GYNYBOS POLITIKOS NUOSTATOS

PIRMASIS SKIRSNIS

VISUOTINĖS IR BESĄLYGINĖS GYNYBOS PRINCIPAS

Lietuvos gynimas yra visuotinis ir besąlyginis, taip pat derinamas su NATO kolektyvinės gynybos principų įgyvendinimu.

Gynybos visuotinumą reiškia, kad Lietuvą ginklu gina valstybės ir NATO sąjungininkų ginkluotosios pajėgos, kad gynybai panaudojami valstybės ištekliai, kad kiekvienas pilietis ir Tauta priešinas visais pagal tarptautinę teisę leistiniais būdais.

Gynybos besąlyginumas reiškia, kad Lietuvos gynyba nėra saistoma jokių sąlygų ir kad niekas negali varžyti Tautos ir kiekvieno piliečio teisės priešintis agresoriui, okupantui ir bet kam, kas prievarta kėsina į Lietuvos valstybės nepriklausomybę, teritorijos vientisumą ir konstitucinę santvarką. Siekdama NATO sąjungininkų ir kitokios tarptautinės pagalbos gynybai, Lietuva ginasi ir priešinas pati, nelaukdama, kada toji pagalba bus suteikta.

Skirsnio pakeitimai:

Nr. [IX-1524](#), 2003-04-22, *Žin.*, 2003, Nr. 42-1922 (2003-05-01)

ANTRASIS SKIRSNIS

BENDROSIOS LIETUVOS GYNYBOS NUOSTATOS

Lietuvos gynybinė galia grindžiama:

- Tautos apsisprendimu ir pasiryžimu priešintis kiekvienam užpuolikui;
- NATO sąjungininkų teikiama pagalba ir solidarumu;
- įstatymo nustatyta visuotine privalomąją karo tarnybą;

- kariuomenės ir jos aktyviojo rezervo parengtimi ir apginklavimu;
- piliečių pasirengimu visuotiniam ginkluotam ir neginkluotam pasipriešinimui bei pilietinei gynybai;

- geru kariuomenės ir civilių piliečių savitarpio supratimu ir bendradarbiavimu;
- valstybės atsargomis ir kitais mobilizacinio rezervo ištekliais.
- šalies mokslo ir studijų institucijų bei įmonių potencialo panaudojimu.

Lietuvos kariuomenė ir kitos krašto apsaugos institucijos kuriamos ir rengiamos Lietuvos valstybės gynybai ir sąveikai su NATO pajėgomis.

Valstybės ginkluotąsias pajėgas taikos metu sudaro visos kariuomenės rūšys ir jos aktyvusis rezervas. Įvedus karo padėtį ar ginkluotos gynybos nuo agresijos (karo) metu ginkluotosioms pajėgoms taip pat priskiriama: Valstybės sienos apsaugos tarnyba, Viešojo saugumo tarnyba, koviniai Lietuvos šaulių sąjungos būriai ir kiti koviniai piliečių bei jų organizacijų ginkluoto pasipriešinimo (partizanų) būriai, pavaldūs ginkluotųjų pajėgų vadovybei.

Lietuvos gynybos sistemos pagrindas – visuotinės ir besąlyginės gynybos principas, įgyvendinamas atsižvelgiant į NATO kolektyvinės gynybos principą. Šis principas įtvirtinamas įstatymuose, kituose gynybą reglamentuojančiuose teisės aktuose, kariuomenės bei jos aktyviojo rezervo parengimo gynybai planuose ir kituose dokumentuose. Šiuo principu taip pat grindžiamas piliečių mokymas ir rengimasis gynybai bei pasipriešinimui.

Visuotiniu piliečių pasirengimu pasipriešinimui ir ginkluotųjų pajėgų pasirengimu besąlygiškai gynybai nuo agresijos, įgyvendinamai individualiai ir kartu su NATO sąjungininkų pajėgomis, Lietuva siekia atgrasinti kiekvieną potencialų užpuoliką.

Lietuva priešinsis agresoriui visomis jai prieinamomis priemonėmis: karine gynyba ir partizaniniais veiksmais, civilių piliečių nepaklusnumu, nekolaboravimu bei kitais būdais.

Lietuva neatidėliodama prašo NATO konsultacijų, kai jaučia tiesioginę grėsmę savo teritoriniam vientisumui, politinei nepriklausomybei ar saugumui. Būdama Šiaurės Atlanto sutarties ir kitų Europos valstybių kolektyvinės gynybos sutarčių dalyvė, Lietuva ginkluoto užpuolimo atveju nedelsdama kreipiasi šių sutarčių šalių ginkluotos pagalbos užpuolimui atremti.

Lietuva rengiasi gynybai remdamasi šiuolaikiniu karybos mokslu ir tautos dešimtmete pokario partizaninės kovos prieš Sovietų Sąjungos kariuomenę ir okupacinį režimą patirtimi.

Agresijos faktą Lietuva konstatuoja vadovaudamasi tarptautinės teisės normomis. Agresijos ar kitu prievartos prieš Lietuvos valstybę atveju piliečiai ir jų susivienijimai priešinasi bet kam, kas prievarta kėsina į Lietuvos nepriklausomybę, teritorijos vientisumą ar konstitucinę santvarką. Kiekvienam pasipriešinimo dalyviui taikomas kombatanto statusas pagal tarptautinės teisės aktus.

Tautos ir valstybės gynybai vadovauja laisvai ir teisėtai veikiančios valstybės institucijos, o jei jos negali veikti, - Tautos sukurtos arba jos pripažįstamos vadovavimo pasipriešinimui institucijos.

Ginkluotųjų pajėgų daliniai turi iš anksto parengtus veiksmų planus agresijai atremti. Agresijos atveju ginkluotųjų pajėgų dalinių vadai, vadovaudamiesi šiais planais ir nelaukdami atskiro politinio sprendimo, nedelsdami įsako ginklu pasipriešinti agresoriui, ginti Lietuvos valstybę, jos laisvę ir nepriklausomybę bei teritorijos vientisumą.

Agresijos ar kitu prievartos prieš Lietuvos valstybę atveju jokia valstybės institucija ar pareigūnas negali priimti sprendimo arba duoti įsakymo, draudžiančio ginti Lietuvos nepriklausomybę, teritorijos vientisumą ar konstitucinę santvarką. Toks sprendimas ar įsakymas bus niekiniai, o jų nevykdymas neužtrauks jokios atsakomybės.

Jei dėl agresijos ar kitokios prievartos prieš Lietuvos valstybės nepriklausomybę, teritorijos vientisumą ar konstitucinę santvarką pareigūnas negali laisvai vykdyti valstybės gynimo pareigų arba su gynyba susijusių funkcijų ar perduoti įsakymų, žemesniosios grandies pareigūnai gynybos funkcijas vykdo savarankiškai. Tokiu atveju šių pareigūnų įsakymai bus privalomi, o karinių dalinių, piliečių ir jų savaveiksmių darinių pasipriešinimo bei kovos veiksmai bus teisėti.

Krašto gynybos operatyvinė vadovybė privalo užtikrinti, kad pasienio provokacijos, vietinio įsibrovimo į Lietuvos teritoriją ar Lietuvos oro erdvės pažeidimo atvejais būtų nedelsiant duoti įsakymai dėl adekvačių kariuomenės ir Valstybės sienos apsaugos tarnybos veiksmų ir imtasi diplomatinų priemonių.

Skirsnio pakeitimai:

Nr. [VIII-1997](#), 2000-10-10, *Žin.*, 2000, Nr. 92-2849 (2000-10-31)

Nr. [IX-1524](#), 2003-04-22, *Žin.*, 2003, Nr. 42-1922 (2003-05-01)

Nr. [IX-2030](#), 2004-02-19, *Žin.*, 2004, Nr. 39-1270 (2004-03-13)

Nr. [X-814](#), 2006-09-19, *Žin.*, 2006, Nr. 102-3936 (2006-09-26)

TREČIASIS SKIRSNIS KARINĖ GYNYBA

Karinei valstybės gynybai naudojamos visos ginkluotosios pajėgos. Jos privalo būti parengtos greitam reagavimui, gerai tarpusavio sąveikai ir greitam pergrupavimui, taip pat sąveikai su NATO sąjungininkų pajėgomis. Ypatinga reikšmė teikiama žvalgybai, informacijos analizei ir veiksmingam operatyviam vadovavimui ginkluotosioms pajėgoms.

Lietuvos kariuomenė turi būti parengta gynybos veiksams netikėto ir staigaus ginkluoto užpuolimo ar karinės jėgos demonstravimo atvejais. Pagrindinis kariuomenės uždavinys – naikinti priešą ir palaužti jo norą kovoti su Lietuva.

Lietuvos ginkluotosios pajėgos gina valstybę veikdamos savarankiškai ir kartu su sąjungininkų pajėgomis. Ginkluoto užpuolimo ar jo grėsmės atveju Lietuva prašo NATO sąjungininkų pagalbos gynybai, taip pat kitokios tarptautinės pagalbos.

Priešo užimtose teritorijose naudojami ir partizaninės kovos veiksmai.

Skirsnio pakeitimai:

Nr. [IX-1524](#), 2003-04-22, *Žin.*, 2003, Nr. 42-1922 (2003-05-01)

Nr. [IX-2030](#), 2004-02-19, *Žin.*, 2004, Nr. 39-1270 (2004-03-13)

Nr. [X-1466](#), 2008-03-20, *Žin.*, 2008, Nr. 38-1378 (2008-04-03)

KETVIRTASIS SKIRSNIS PILIE TINIS PASIPRIEŠINIMAS

Pilietinio pasipriešinimo jėgą lemia Tautos valia ir apsisprendimas kovoti už savo laisvę, kiekvieno piliečio, nesvarbu, koks jo amžius ir profesija, pasiryžimas visais įmanomais būdais priešintis užpuolikui ar okupantui, prisidėti prie Lietuvos gynybos.

Piliečių pasirengimo pilietiniam pasipriešinimui sistema yra valstybinė. Jos funkcionavimą organizuoja Vyriausybė.

Piliečiai mokomi įvairių pasipriešinimo ir civilinės saugos būdų. Valstybė juos aprūpina būtinomis techninėmis priemonėmis.

Patriotizmo ugdymas yra ir mokyklos privalomosios lavinimo programos sudėtinė dalis.

Valstybė remia savaveiksmes visuomenės organizacijas, kurių veikla prisideda prie pasirengimo pilietiniam pasipriešinimui ar gynybinės galios stiprinimo.

Užpuolimo, pasikėsinimo į Lietuvos teritorijos vientisumą arba jos konstitucinę santvarką atveju piliečiai ir jų savaveiksmiai dariniai imasi pilietinio pasipriešinimo veiksmų - nesmurtinio pasipriešinimo, nepaklusnumo ir nekolaboravimo su neteisėta administracija, taip pat ginkluoto pasipriešinimo.

Kolaboravimo veikas ir atsakomybę už jas nustato įstatymai.

Skirsnio pakeitimai:

Nr. [IX-2030](#), 2004-02-19, *Žin.*, 2004, Nr. 39-1270 (2004-03-13)

8 SKYRIUS DEMOKRATINĖ KARIUOMENĖS IR KITŲ NACIONALINIO SAUGUMO INSTITUCIJŲ KONTROLĖ

Visus sprendimus dėl gynybos politikos ir ginkluotųjų pajėgų priima demokratiškai išrinkta civilinė valdžia. Nacionalinė gynybos politika ir gynybos išlaidos skelbiami viešai.

Sprendimus dėl ginkluotųjų pajėgų išdėstymo taikos metu priima Respublikos Prezidentas. Jis savo dekretu patvirtina visų kariuomenės dalinių nuolatinio dislokavimo taikos metu vietas ir teritorines manevravimo ribas. Taikos metu tik Respublikos Prezidentas savo dekretu gali duoti įsakymus dėl ginkluotųjų pajėgų dalinių perkėlimo į kitą dislokavimo vietą. Jis taip pat turi būti informuojamas apie ne mažesnio kaip dalinio dydžio ginkluotųjų pajėgų vienetų judėjimą už jo manevravimo teritorinių ribų.

Gynybos veiksmų civilinę vadovybę sudaro Respublikos Prezidentas ir krašto apsaugos ministras. Operacinio vadovavimo karinėms operacijoms ir kitiems ginkluotųjų pajėgų veiksams grandinę nustato įstatymai ir kiti teisės aktai.

Kai Respublikos Prezidentas iš šalies išvyksta, krašto apsaugos ministras privalo būti Lietuvoje, išskyrus įstatymų numatytus atvejus.

Ginkluotųjų pajėgų organizaciją, plėtrą, apginklavimo poreikius, asignavimus nustato Seimas. Seimas įstatymų nustatyta tvarka vykdo ginkluotųjų pajėgų ir kitų nacionalinio saugumo institucijų parlamentinę kontrolę. Už ginkluotųjų pajėgų tvarkymą ir vadovavimą joms Seimui yra atsakingi Vyriausybė, krašto apsaugos ministras ir kariuomenės vadas.

Sprendimus dėl kariuomenės aprūpinimo, ginkluotės įsigijimo ir materialinės bazės priima Vyriausybė.

Sprendimus dėl mobilizacijos, karo padėties įvedimo, ginkluotųjų pajėgų panaudojimo ir gynybos nuo ginkluoto užpuolimo, taip pat sprendimus dėl Lietuvos kariuomenės vienetų dalyvavimo tarptautinėse karinėse operacijose priima Respublikos Prezidentas ir Seimas Konstitucijos ir įstatymų nustatyta tvarka.

Krašto apsaugos ministras, vidaus reikalų ministras, Krašto apsaugos ir Vidaus reikalų ministerijų viceministrai ir Valstybės saugumo departamento vadovas turi būti tik civiliai asmenys.

Kariuomenės vadas pavaldus krašto apsaugos ministrui.

Skyriaus pakeitimai:

Nr. [VIII-770](#), 1998 06 04, *Žin.*, 1998, Nr. 55-1520 (1998 06 17)

Nr. [VIII-1026](#), 1999 01 14, *Žin.*, 1999, Nr. 11-245 (1999 01 27)

Nr. [IX-1524](#), 2003-04-22, *Žin.*, 2003, Nr. 42-1922 (2003-05-01)

Nr. [IX-2030](#), 2004-02-19, *Žin.*, 2004, Nr. 39-1270 (2004-03-13)

II DALIS

RIZIKOS VEIKSNIAI IR PAVOJAI LIETUVOS SAUGUMUI. SAUGUMO UŽTIKRINIMO PRIEMONĖS

9 SKYRIUS

RIZIKOS VEIKSNIAI IR PAVOJAI LIETUVOS SAUGUMUI

Rizikos veiksniai ir pavojai Lietuvos saugumui yra apibrėžiami Seimo nutarimu tvirtinamoje Nacionalinio saugumo strategijoje.

Valstybės ir savivaldybės institucijų priimami sprendimai turi būti analizuojami, kaip jie prisidės prie rizikos veiksnių, pavojų silpninimo ir grėsmių nacionaliniam saugumui mažinimo.

Vyriausybės įsteigtas strateginių tyrimų ir analizės centras analizuoja bei prognozuoja išorės ir vidaus saugumo aplinkos pokyčius, seka rizikos veiksnių, pavojų, grėsmių atsiradimą bei vystymąsi ir teikia pasiūlymus Seimui, Respublikos Prezidentui, Valstybės gynybos tarybai ir kitoms nacionalinių saugumą užtikrinančioms institucijoms dėl nacionaliniam saugumui stiprinti reikalingų priemonių. Valstybės gynybos taryba formuoja žvalgybinės informacijos poreikį.

Skyriaus pakeitimai:

Nr. [IX-2030](#), 2004-02-19, *Žin.*, 2004, Nr. 39-1270 (2004-03-13)

10 SKYRIUS

SVARBIAUSIOS NACIONALINIO SAUGUMO UŽTIKRINIMO PRIEMONĖS

PIRMASIS SKIRSNIS

NACIONALINIO SAUGUMO UŽTIKRINIMO PRIEMONIŲ VISUMA

Be šių pagrindų pirmojoje dalyje apibrėžtos užsienio, vidaus ir gynybos politikos, kitos nacionalinio saugumo užtikrinimo priemonės yra:

- dalyvavimas tarptautinėse saugumą stiprinančiose organizacijose;
- narystė Šiaurės Atlanto sutarties organizacijoje ir Europos Sąjungoje;
- nacionalinio saugumo strateginis planavimas bei ilgalaikių valstybinių saugumo stiprinimo programų parengimas ir vykdymas;
- nacionalinių saugumą užtikrinančių institucijų veikla;
- saugumo ir gynybos sistemą reglamentuojantys įstatymai.

Skirsnio pakeitimai:

Nr. [IX-1524](#), 2003-04-22, *Žin.*, 2003, Nr. 42-1922 (2003-05-01)

ANTRASIS SKIRSNIS

DALYVAVIMAS TARPTAUTINĖSE ORGANIZACIJOSE

Lietuvos saugumas yra Europos ir transatlantinio saugumo dalis. Lietuva pasirengusi dalyvauti stiprinant tarptautinį saugumą ir prisiimti savąją dalį išsipareigojimų. Lietuva dalyvauja Jungtinių Tautų (JT/UN), Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos (ESBO/OSCE), Euroatlanto partnerystės tarybos (EAPT/EAPC), NATO Parlamentinės Asamblėjos (NATO PA), Europos Tarybos (ET/CE) ir kitų tarptautinių institucijų bei organizacijų, kurių paskirtis – užtikrinti taiką, stiprinti saugumą ir stabilumą Europoje bei transatlantinėje erdvėje, veikloje, taip pat dalyvauja tarptautinėse humanitarinėse, reagavimo į krizes bei taikos palaikymo misijose ir kitose akcijose.

Skirsnio pakeitimai:

Nr. [IX-1524](#), 2003-04-22, *Žin.*, 2003, Nr. 42-1922 (2003-05-01)

TREČIASIS SKIRSNIS NARYSTĖ EUROPOS SĄJUNGOJE IR ŠIAURĖS ATLANTO SUTARTIES ORGANIZACIJOJE

Lietuvos narystė Europos Sąjungoje ir Šiaurės Atlanto sutarties organizacijoje remiasi idealų ir vertybių bendrumu.

Lietuva įgyvendina Europos Sąjungos teisyną, dalyvauja jos institucijų veikloje ir bendroje Europos Sąjungos saugumo ir gynybos politikoje.

Lietuva imasi atsakomybės už savo suvereniteto bei teritorijos gynybą, stiprina ir išlaiko savo krašto apsaugos sistemą, kaip NATO kolektyvinės gynybos sistemos dalį.

Lietuvos narystė NATO didinamas pasitikėjimas, stabilumas ir saugumas regione bei visoje Europoje.

Lietuvos narystė šioje stabilumą ir saugumą garantuojančioje gynybos organizacijoje nėra priešiška jokiai kitai šaliai.

Lietuva, tapdama visateise Šiaurės Atlanto sutarties organizacijos, įskaitant jos integralią karinę struktūrą, nare, vykdo aktyvaus integravimosi ir narystės NATO priemones:

- bendradarbiauja su NATO planuodama gynybą, rengia savo struktūras bendros gynybos poreikiams;

- pagal NATO standartus moko ir parengia kariuomenę, pertvarko ir rengia savo gynybos struktūras sąveikai su NATO struktūromis;

- parengia karius dalyvauti kolektyvinės gynybos, reagavimo į krizes ir kitose tarptautinėse karinėse operacijose;

- gynybos srityje dvišaliais pagrindais plėtoja bendradarbiavimą su šalimis NATO narėmis;

- dalyvauja bendrose NATO pratybose bei mokymuose ir organizuoja juos Lietuvos teritorijoje; pritaiko bendroms pratyboms pagrindinius gynybinės infrastruktūros objektus;

- kuria karinę civilinę oro erdvės kontrolės sistemą, integruodama ją į NATO integruotą oro erdvės kontrolės ir gynybos sistemą;

- pagal NATO reikalavimus standartizuoja gynybos struktūras, informacijos ir ryšių sistemas, technines priemones, žemėlapius ir dokumentaciją, gynybą bei krašto apsaugos sistemos veiklą reglamentuojančius teisės aktus, statutus, terminiją;

- dalyvauja rengiant ir įgyvendinant bendras su NATO ir valstybėmis NATO narėmis mokslo ir technologijų plėtros programas bei pramonės kooperacijos projektus;

- kuria informacijos apsaugos sistemą, integralią su NATO sistema;

- taiko privalomą reikalavimą karininkams mokėti bent vieną iš oficialiųjų NATO kalbų;

- karo specialistus, karininkus ir puskarininkius rengia ne tik Lietuvoje, bet ir NATO šalių karo mokyklose bei gynybos struktūrose, siunčia juos stažuoti; atestuoja juos pagal NATO reikalavimus, ypač jų pasirengimą sąveikai su NATO daliniais;

- priima įstatymus ir teisės aktus, užtikrinančius tinkamą būsimos narystės NATO išsipareigojimų vykdymą, ypač dalyvavimą kolektyvinės gynybos ir kitose NATO ar jos valstybių vadovaujamos tarptautinėse karinėse operacijose.

Skirsnio pakeitimai:

Nr. [IX-1524](#), 2003-04-22, *Žin.*, 2003, Nr. 42-1922 (2003-05-01)

KETVIRTASIS SKIRSNIS

(Neteko galios nuo 2003 m. gegužės 1 d.)

Skirsnio pakeitimai:

PENKTASIS SKIRSNIS

(Neteko galios nuo 2003 m. gegužės 1 d.)

Skirsnio pakeitimai:

Nr. [IX-1524](#), 2003-04-22, Žin., 2003, Nr. 42-1922 (2003-05-01)

11 SKYRIUS

ILGALAIKĖS VALSTYBINĖS SAUGUMO STIPRINIMO PROGRAMOS

Svarbiausios ilgalaikės valstybinės nacionalinio saugumo stiprinimo programos:

- krašto apsaugos sistemos plėtros;
 - valstybės sienos apsaugos sistemos plėtotės;
 - ekonominio saugumo stiprinimo;
 - krizių valdymo sistemos plėtotės;
 - ekologinio saugumo užtikrinimo;
 - Ignalinos AE saugios eksploatacijos užtikrinimo;
 - gamtos išteklių tausojimo ir apsaugos;
 - natūralaus gyventojų prieaugio palaikymo;
 - nusikaltimų prevencijos ir kontrolės;
 - nacionalinė kovos su korupcija programa;
 - narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos;
 - programa prieš terorizmą;
 - Lietuvos policijos sistemos plėtros;
 - pilietinio ir tautinio ugdymo;
 - kultūros paveldo apsaugos;
 - diplomatinės tarnybos institucijų saugaus funkcionavimo užtikrinimo.
- Prireikūs parengiamos ir kitos programos.

Skyriaus pakeitimai:

Nr. [VIII-770](#), 1998 06 04, Žin., 1998, Nr. 55-1520 (1998 06 17)

Nr. [IX-1360](#), 2003-03-13, Žin., 2003, Nr. 32-1309 (2003-04-02)

Nr. [IX-1524](#), 2003-04-22, Žin., 2003, Nr. 42-1922 (2003-05-01)

Nr. [IX-2030](#), 2004-02-19, Žin., 2004, Nr. 39-1270 (2004-03-13)

III DALIS

NACIONALINĮ SAUGUMĄ UŽTIKRINANČIOS INSTITUCIJOS IR JŲ VEIKLA

12 SKYRIUS

NACIONALINĮ SAUGUMĄ UŽTIKRINANČIOS INSTITUCIJOS

VADOVAUJANČIOS INSTITUCIJOS:

Valstybės aukščiausiosios vadovaujančios institucijos, kurios vadovauja nacionalinio saugumo užtikrinimui, yra Seimas, Respublikos Prezidentas ir Vyriausybė.

VYKDOMOSIOS IR KITOS INSTITUCIJOS:

- Valstybės gynimo taryba;
- Užsienio reikalų ministerija;
- Krašto apsaugos ministerija ir kitos krašto apsaugos ministrui pavaldžios krašto apsaugos sistemos institucijos;
- kariuomenė;
- Vidaus reikalų ministerija, policija, Valstybinė sienos apsaugos tarnyba ir kitos ministerijos valdymo sričiai priklausančios viešąjį saugumą užtikrinančios įstaigos;
- Valstybės saugumo departamentas;
- Specialiųjų tyrimų tarnyba;
- kitos ministerijos ir valstybės bei savivaldybių institucijos pagal savo kompetenciją.

Skyriaus pakeitimai:

Nr. [VIII-1997](#), 2000 10 10, Žin., 2000, Nr. 92-2849 (2000 10 31)

Nr. [IX-1524](#), 2003-04-22, Žin., 2003, Nr. 42-1922 (2003-05-01)

Nr. [IX-2030](#), 2004-02-19, Žin., 2004, Nr. 39-1270 (2004-03-13)

13 SKYRIUS

RESPUBLIKOS PREZIDENTO VADOVAVIMAS VALSTYBĖS GYNYBAI

Ginkluoto valstybės užpuolimo atveju, kai kyla grėsmė valstybės suverenumui ar teritorijos vientisumui, Respublikos Prezidentas nedelsdamas priima sprendimą dėl gynybos nuo ginkluotos agresijos, įveda karo padėtį visoje valstybėje ar jos dalyje, skelbia mobilizaciją ir šiuos sprendimus teikia tvirtinti Seimui. Neatidėliotinais atvejais Respublikos Prezidentas taip pat priima sprendimus dėl Lietuvos dalyvavimo kolektyvinės gynybos bei kitose tarptautinėse karinėse operacijose ir teikia šiuos sprendimus tvirtinti Seimui.

Pagal Konstituciją Respublikos Prezidentas yra vyriausiasis ginkluotųjų pajėgų vadas.

Respublikos Prezidentas, gavęs Seimo pritarimą, skiria kariuomenės vadą.

Skyriaus pakeitimai:

Nr. [IX-1524](#), 2003-04-22, *Žin.*, 2003, Nr. 42-1922 (2003-05-01)

Nr. [X-1466](#), 2008-03-20, *Žin.*, 2008, Nr. 38-1378 (2008-04-03)

14 SKYRIUS

VYRIAUSYBĖS VEIKLA NACIONALINIAM SAUGUMUI UŽTIKRINTI

PIRMASIS SKIRSNIS

PAGRINDINIAI VYRIAUSYBĖS UŽDAVINIAI

Vyriausybė saugo Lietuvos Respublikos teritorijos neliečiamybę, garantuoja valstybės saugumą ir viešąją tvarką. Vyriausybė koordinuoja nacionalinį saugumą stiprinančių priemonių įgyvendinimą bei ministerijų ir kitų valstybės įstaigų, atliekančių šias funkcijas, veiklą, sutelkia šias įstaigas aktualiems ir svarbiems nacionalinio saugumo uždaviniams spręsti.

Vyriausybė yra atsakinga už strateginį nacionalinio saugumo planavimą. Vyriausybė, vadovaudamasi šio įstatymo, Nacionalinio saugumo strategijos ir kitų strateginio planavimo dokumentų nuostatomis, seka ir prognozuoja tarptautinės ir vidinės saugumo aplinkos pokyčius, rizikos veiksnių, pavojų bei grėsmių atsiradimą ir vystymąsi, Konstitucijos ir įstatymų nustatyta tvarka imasi būtinų atsako priemonių arba, jeigu to reikalauja įstatymai, pateikia šias priemones svarstyti Seimui, Respublikos Prezidentui, Valstybės gynimo tarybai.

Vyriausybė yra atsakinga už valstybinės informacijos valdymo ir apsaugos užtikrinimo sistemos sukūrimą ir jos funkcionavimą.

Vyriausybė užtikrina, kad visos civilinės valstybės institucijos ir Lietuvos ūkio infrastruktūros objektai būtų parengti privalomiems gynybos bei civilinės saugos uždaviniams vykdyti.

Vyriausybė, teikdama Seimui metinę ataskaitą, dalyje apie nacionalinio saugumo būklę ir plėtrą pateikia informaciją apie šio įstatymo, Nacionalinio saugumo strategijos bei ilgalaikių valstybinių saugumo stiprinimo programų įgyvendinimą, taip pat pateikia informaciją apie tarptautinės ir vidaus saugumo aplinkos pokyčius, esamus rizikos veiksnius, pavojus ir grėsmes, jų atsiradimą, vystymąsi bei informaciją apie įgyvendinamas priemones neutralizuojant grėsmes, rizikos veiksnius bei pavojus.

ANTRASIS SKIRSNIS

KRIZIŲ VALDYMAS

Krizių valdymo sistema kuriama ir plėtojama pavojų keliančioms bei ekstremalioms situacijoms ir kriziniais reiškiniais prognozuoti, stebėti, prevencinėms priemonėms parengti ir vykdyti, krizėms nustatyti bei valdyti, padariniams pašalinti.

Krizių valdymo strategiją tvirtina Vyriausybė. Krizių valdymą koordinuoja Vyriausybės sudaromas Krizių valdymo komitetas, kuriam vadovauja Ministras Pirmininkas. Krizių valdymo komitetą sudaro svarbiausi su krizių valdymu susiję ministrai, Ministro Pirmininko kancleris ar jo pirmasis pavaduotojas. Prireikus Krizių valdymo komitetas, atsižvelgdamas į krizės pobūdį, priima sprendimą siūlyti Vyriausybei iš atitinkamų ministerijų ir kitų valstybės institucijų atstovų sudaryti Jungtinį koordinavimo centrą krizei valdyti ir jos padarinių likvidavimui koordinuoti. Jungtinio koordinavimo centro nuostatus tvirtina Vyriausybė.

Krizių prevenciją ir pasirengimą jas valdyti koordinuoja Ministro Pirmininko tarnyba. Ministro Pirmininko tarnyba koordinuoja integralių krizių ir ekstremalių situacijų prevencijos bei jų valdymo planų ir priemonių rengimą; ministerijos ir kitos valstybės institucijos pagal savo kompetenciją rengia šiuos planus ir priemones, numatydamos veiksmų koordinavimą su kitomis institucijomis. Integralius krizių ir ekstremalių situacijų valdymo planus ir priemones tvirtina Vyriausybė.

Krizių valdymą reglamentuoja įstatymai ir kiti teisės aktai.

Skyriaus pakeitimai:

Nr. [VIII-1778](#), 2000 06 29, *Žin.*, 2000, Nr. 58-1710 (2000 07 19)

Nr. [IX-1524](#), 2003-04-22, *Žin.*, 2003, Nr. 42-1922 (2003-05-01)

Nr. [IX-2030](#), 2004-02-19, *Žin.*, 2004, Nr. 39-1270 (2004-03-13)

Nr. [XI-125](#), 2008-12-23, *Žin.*, 2008, Nr. 149-6045 (2008-12-30)

Nr. [XI-480](#), 2009-11-12, *Žin.*, 2009, Nr. 141-6203 (2009-11-28)

15 SKYRIUS

SEIMO VEIKLA UŽTIKRINANT NACIONALINĮ SAUGUMĄ

PIRMASIS SKIRSNIS

ĮSTATYMŲ LEIDYBA

Seimas rūpinasi, kad būtų laiku priimti nacionaliniam saugumui užtikrinti būtini įstatymai, kiti teisės aktai, galiojančių įstatymų papildymai ir pakeitimai.

Seimas, atsižvelgdamas į ilgalaikius nacionalinio saugumo užtikrinimo poreikius, įstatymu reglamentuoja krašto apsaugos sistemą, taip pat kasmet įstatymu nustato principinę kariuomenės struktūrą: ribinius krašto apsaugos sistemoje tarnaujančių profesinės karo tarnybos, privalomosios pradinės karo tarnybos ir aktyviojo rezervo karių, statutinių krašto apsaugos sistemos tarnautojų, kiekvieno laipsnio vyresniųjų karininkų, generolų ir admirolų skaičių, nuolatinių junginių, dalinių ir jiems prilygintų karinių vienetų skaičių.

Antrosios pastraipos redakcija nuo 2011 m. rugsėjo 1 d.:

Seimas, atsižvelgdamas į ilgalaikius nacionalinio saugumo užtikrinimo poreikius, įstatymu reglamentuoja krašto apsaugos sistemą, taip pat kiekvienais metais įstatymu nustato kitų metų principinę kariuomenės struktūrą ir ribinius karių, statutinių krašto apsaugos sistemos tarnautojų ir kiekvieno laipsnio vyresniųjų karininkų, generolų ir admirolų skaičius, taip pat principinės kariuomenės struktūros 6 metų planavimo gaires, karių ir civilinę krašto apsaugos tarnybą atliekančių statutinių valstybės tarnautojų ribinius skaičius.

Seimas įgyvendina nacionalinio saugumo pagrindų nuostatas sukurdamas teisinę nacionalinio saugumo ir gynybos bazę – įstatymais reglamentuoja nacionalinį saugumą užtikrinančių institucijų veiklą.

Skirsnio pakeitimai:

Nr. [VIII-1997](#), 2000 10 10, *Žin.*, 2000, Nr. 92-2849 (2000 10 31)

Nr. [IX-1524](#), 2003-04-22, *Žin.*, 2003, Nr. 42-1922 (2003-05-01)

Nr. [IX-2030](#), 2004-02-19, *Žin.*, 2004, Nr. 39-1270 (2004-03-13)

Nr. [XI-1515](#), 2011-06-23, *Žin.*, 2011, Nr. 86-4157 (2011-07-13)

ANTRASIS SKIRSNIS

SPRENDIMAI DĖL VALSTYBĖS GYNYBOS

Seimas skelbia nepaprastąją padėtį, įveda karo padėtį, skelbia mobilizaciją ar demobilizaciją, priima sprendimą panaudoti ginkluotąsias pajėgas, kai prireikia ginti Tėvynę arba vykdyti tarptautinius Lietuvos įsipareigojimus.

Ginkluoto užpuolimo atveju, kai Respublikos Prezidentas nedelsdamas priima sprendimą dėl gynybos nuo ginkluotos agresijos, įskaitant sprendimą dalyvauti kolektyvinės gynybos operacijoje, įveda karo padėtį ar skelbia mobilizaciją, Seimas tvirtina šiuos sprendimus, užtikrindamas ginkluotą gynybą ir Lietuvos tarptautinių įsipareigojimų pagal kolektyvinės gynybos sutartis vykdymą. Seimas taip pat priima sprendimus dėl Lietuvos dalyvavimo kitose tarptautinėse karinėse operacijose, o neatidėliotiniais atvejais, kai tokį sprendimą priima Respublikos Prezidentas, Seimas tvirtina arba panaikina šį sprendimą.

Skirsnio pakeitimai:

Nr. [IX-1524](#), 2003-04-22, *Žin.*, 2003, Nr. 42-1922 (2003-05-01)

TREČIASIS SKIRSNIS PARLAMENTINĖ PRIEŽIŪRA

Seimas vykdo Vyriausybės bei kitų nacionalinį saugumą užtikrinančių vykdomųjų institucijų veiklos, nacionalinio saugumo sistemą reglamentuojančių įstatymų bei ilgalaikių valstybinių saugumo stiprinimo programų vykdymo parlamentinę kontrolę.

Skirsnio pakeitimai:

Nr. [IX-2030](#), 2004-02-19, *Žin.*, 2004, Nr. 39-1270 (2004-03-13)

16 SKYRIUS VALSTYBĖS GYNIMO TARYBA

Svarbiausius valstybės gynimo reikalus, įskaitant valstybės institucijų veiklą svarbiausiais nacionalinio saugumo užtikrinimo klausimais, svarsto ir koordinuoja Valstybės gynimo taryba. Į ją įeina Ministras Pirmininkas, Seimo Pirmininkas, krašto apsaugos ministras ir kariuomenės vadas. Valstybės gynimo tarybai vadovauja Respublikos Prezidentas. Į Valstybės gynimo tarybos posėdžius paprastai kviečiamas Valstybės saugumo departamento generalinis direktorius, užsienio ir vidaus reikalų ministrai, Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto pirmininkas. Tarybos sudarymą, veiklos tvarką ir įgaliojimus nustato įstatymas.

Skyriaus pakeitimai:

Nr. [IX-1524](#), 2003-04-22, *Žin.*, 2003, Nr. 42-1922 (2003-05-01)

Nr. [IX-2030](#), 2004-02-19, *Žin.*, 2004, Nr. 39-1270 (2004-03-13)

17 SKYRIUS UŽSIENIO REIKALŲ MINISTERIJA

Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija yra Lietuvos Respublikos vykdomosios valdžios institucija, įgyvendinanti Lietuvos valstybės užsienio ir saugumo politikos uždavinius.

Įgyvendindama 5 skyriuje išdėstytas svarbiausias saugumą užtikrinančias Lietuvos užsienio politikos nuostatas, Užsienio reikalų ministerija teikia Vyriausybei pasiūlymus dvišalių ir daugiašalių santykių plėtojimo klausimais (įskaitant dėl narystės NATO ir Europos Sąjungoje galimybių optimalaus panaudojimo Lietuvos nacionalinio saugumo interesams užtikrinti ir dėl Lietuvos dalyvavimo įgyvendinant šių organizacijų tikslus) ir vykdo priimtus sprendimus; analizuoja tarptautinę padėtį, tarpvalstybinės politikos tendencijas, tarp jų geostrateginės aplinkos pokyčius bei tarptautinių grėsmių saugumui ir rizikų raidą; palaiko diplomatinį santykius su užsienio valstybėmis, taip pat ryšius su tarptautinėmis organizacijomis, įskaitant diplomatinio atstovavimo NATO būstinėje užtikrinimą ir aktyvų dalyvavimą politiniame derinime siekiant NATO narių konsensuso strateginiais klausimais; vadovauja Lietuvos Respublikos diplomatinio atstovybių užsienio valstybėse ir tarptautinėse organizacijose veiklai; koordinuoja ir kontroliuoja Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių rengimą ir sudarymą su užsienio valstybėmis ir tarptautinėmis organizacijomis; įgyvendina Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimus dėl stojimo į tarptautines organizacijas ir prisijungimo prie daugiašalių tarptautinių sutarčių; organizuoja tarptautinių sutarčių ir Lietuvos Respublikos įstatymų bei kitų teisės aktų tarptautinių santykių klausimais vykdymo kontrolę; atlieka kitas įstatymų ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų nustatytas funkcijas.

Skyriaus pakeitimai:

Nr. [VIII-770](#), 1998 06 04, *Žin.*, 1998, Nr. 55-1520 (1998 06 17)

Nr. [IX-1524](#), 2003-04-22, *Žin.*, 2003, Nr. 42-1922 (2003-05-01)

Nr. [IX-2030](#), 2004-02-19, *Žin.*, 2004, Nr. 39-1270 (2004-03-13)

18 SKYRIUS KRAŠTO APSAUGOS SISTEMA

Krašto apsaugos sistemą sudaro Krašto apsaugos ministerija, kariuomenė (ginkluotosios pajėgos), Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, puskarininkių mokykla ir kitos karo mokymo įstaigos, žvalgybos ir kontržvalgybos tarnyba (Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas

prie Krašto apsaugos ministerijos), karo prievolės ir mobilizacijos bei kitos krašto apsaugos ministrui pavaldžios institucijos, krašto apsaugos reikmėms skirtos karinės teritorijos, kiti infrastruktūros objektai, įmonės bei įstaigos. Krašto apsaugos ministerija yra vadovaujanti krašto apsaugos sistemos institucija. Krašto apsaugos ministerijos ir visos krašto apsaugos sistemos struktūrą bei veiklą išsamiau reglamentuoja kiti įstatymai ir teisės aktai.

Krašto apsaugos ministerijos ir visos krašto apsaugos sistemos veiklai vadovauja krašto apsaugos ministras. Jis atsako už gynybos politikos įgyvendinimą, krašto apsaugos sistemos plėtrą ir jos parengimą ginti valstybę. Ministro teises, pareigas, funkcijas ir atsakomybę nustato įstatymai ir kiti teisės aktai.

Lietuvos kariuomenė yra valstybės ginkluotos gynybos institucija, pagrindinė krašto apsaugos sistemos dalis. Kariuomenė yra ištikima Lietuvos Respublikai, jos Konstitucijai, tarnauja valstybei ir visuomenei, paklūsta Lietuvos piliečių demokratiškai išrinktai valstybės valdžiai.

Aukščiausiasis valstybės karinis pareigūnas, kariniais klausimais atstovaujantis Lietuvos kariuomenei, yra kariuomenės vadas. Svarbiausias jo uždavinys taikos metu – tinkamai rengti kariuomenę ginkluotai valstybės gynybai, užtikrinant jos sąveiką su kitų NATO valstybių ginkluotosiomis pajėgomis ir dalyvavimą tarptautinėse operacijose. Kariuomenės vadas taikos metu yra tiesiogiai pavaldus krašto apsaugos ministrui ir vykdo nustatytą kariuomenės plėtros politiką. Kariuomenės vado skyrimo ir atleidimo tvarką, teises, pareigas, funkcijas ir atsakomybę nustato Lietuvos Respublikos Konstitucija, įstatymai bei kiti teisės aktai.

Taikos metu kariuomenė:

- savarankiškai ir bendradarbiaudama su NATO institucijomis bei kitų NATO valstybių ginkluotosiomis pajėgomis saugo valstybės teritoriją ir karines teritorijas, taip pat bendradarbiaudama su kitomis valstybės ir NATO institucijomis bei kitų NATO valstybių ginkluotosiomis pajėgomis stebi ir kontroliuoja išskirtinę ekonominę zoną bei kontinentinį šelfą;

- palaiko kovinę parengtį;

- rengiasi ir Konstitucijos bei įstatymų nustatyta tvarka Respublikos Prezidentui bei Seimui nusprendus dalyvauja tarptautinėse karinėse operacijose;

- įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka gali būti pasiūsta padėti kitoms valstybės ir savivaldybių institucijoms, taip pat įstatymų nustatyta tvarka organizuoja, koordinuoja, vadovauja ir vykdo žmonių paieškos ir gelbėjimo bei teršimo incidentų likvidavimo darbus.

Kariuomenė turi būti rengiama ugdant kario asmenybę, pilietiškumą ir patriotizmą, profesionalius įgūdžius ir kario etiką. Vadai turi puoselėti karių ir civilių gyventojų tarpusavio supratimą ir pasitikėjimą.

Karo tarnybos rūšis ir atlikimo tvarką bei karių teisinį statusą reglamentuoja Lietuvos Respublikos Konstitucija, įstatymai ir kiti teisės aktai.

Kariuomenę sudaro šios pajėgų rūšys: sausumos pajėgos, karinės oro pajėgos, karinės jūrų pajėgos, specialiųjų operacijų pajėgos. Į sausumos pajėgas įeina krašto apsaugos savanorių pajėgos, sudarančios kariuomenės aktyvųjį rezervą. Kariuomenės pajėgų rūšių sudėtį, uždavinius ir funkcijas nustato įstatymai ir kiti teisės aktai.

Principinę kariuomenės struktūrą krašto apsaugos ministro teikimu, jam gavus Valstybės gynimo tarybos pritarimą ir Vyriausybės įgaliojimą, tvirtina Seimas.

Teisėsaugą kariuomenėje ir visoje krašto apsaugos sistemoje įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka vykdo Lietuvos teisėsaugos institucijų specializuoti padaliniai ir karo policija. Karinės teisėsaugos specializuoti padaliniai ir pareigybės steigiami prokuratūros ir ikiteisminio tyrimo institucijose. Karių ir karininkų bylas dėl tarnybos arba su tarnyba susijusių teisės pažeidimų nagrinėja specializuotas teismas. Karo policijos statusą, jurisdikciją, uždavinius ir funkcijas nustato įstatymai.

Skyriaus pakeitimai:

Nr. [VIII-770](#), 1998 06 04, *Žin.*, 1998, Nr. 55-1520 (1998 06 17)

Nr. [VIII-1997](#), 2000 10 10, *Žin.*, 2000, Nr. 92-2849 (2000 10 31)

Nr. [IX-1457](#), 2003-04-03, *Žin.*, 2003, Nr. 38-1702 (2003-04-24)

Nr. [IX-1524](#), 2003-04-22, *Žin.*, 2003, Nr. 42-1922 (2003-05-01)

Nr. [IX-2554](#), 2004-11-09, *Žin.*, 2004, Nr. 171-6308 (2004-11-26)

Nr. [X-226](#), 2005-05-26, *Žin.*, 2005, Nr. 72-2591 (2005-06-09)

Nr. [X-1466](#), 2008-03-20, *Žin.*, 2008, Nr. 38-1378 (2008-04-03)

Nr. [XI-409](#), 2009-07-23, *Žin.*, 2009, Nr. 95-4034 (2009-08-08)

Nr. [XI-480](#), 2009-11-12, *Žin.*, 2009, Nr. 141-6203 (2009-11-28)

19 SKYRIUS

VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJA, POLICIJA IR KITOS MINISTERIJOS VALDYMO SRIČIAI PRIKLAUSANČIOS VIEŠĄJĮ SAUGUMĄ UŽTIKRINANČIOS ĮSTAIGOS

Vidaus reikalų ministerija pagal savo kompetenciją vadovauja viešojo saugumo užtikrinimo valstybės politikos įgyvendinimui ir jį kontroliuoja.

Pagrindinė policijos, kaip nacionalinio saugumo sistemos sudedamosios dalies, paskirtis – užtikrinti asmens ir visuomenės saugumą, žmogaus teises ir laisves, palaikyti viešąją tvarką, kovoti su nusikalstamomis veikomis. Policijos funkcijas nustato įstatymas.

Vidaus reikalų ministerijos vidaus tarnybos daliniai reorganizuojami į Vidaus reikalų ministerijai pavaldžią Viešojo saugumo tarnybą. Viešojo saugumo tarnybos veiklos pagrindus nustato įstatymas.

Valstybės finansų sistemos apsaugą nuo nusikalstamo poveikio užtikrina Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba. Šios tarnybos teisinį statusą ir veiklos pagrindus reglamentuoja įstatymas.

Lietuvos Respublikos vadovybės ir oficialių svečių apsaugą nuo teroro aktų, smurto ir kitokio kėsimosi bei su šio uždavinio įgyvendinimu susijusių saugomų objektų apsaugą užtikrina Vadovybės apsaugos departamentas. Jo veiklos pagrindus bei saugomų asmenų statusą nustato įstatymas.

Valstybės sienos apsaugos tarnybos paskirtis – įgyvendinti valstybės sienos sausumoje, jūroje, Kuršių mariose ir pasienio vidaus vandenyse apsaugą ir valstybės sienos kirtimo kontrolę, užkardyti ir reguliuoti pasienio incidentus. Pagal kariuomenės vado nustatytus reikalavimus šios tarnybos daliniai rengiami ginkluotos gynybos veiksams valstybės gynybos (karo) atveju.

Valstybės sienos apsaugos tarnyba, Viešojo saugumo tarnyba karo padėties ir valstybės gynybos (karo) metu priskiriamos ginkluotosioms pajėgoms.

Speciali valstybės įstaiga, priklausanti Vidaus reikalų ministerijos valdymo sričiai, organizuoja ir koordinuoja civilinę saugą, priešgaisrinę apsaugą ir gelbėjimo darbus.

Policija, Valstybės sienos apsaugos tarnyba ir kitos Vidaus reikalų ministerijos valdymo sričiai priklausančios viešąjį saugumą užtikrinančios įstaigos formuojamos statutinės valstybės tarnybos pagrindais.

Skyriaus pakeitimai:

Nr. [VIII-1997](#), 2000 10 10, *Žin.*, 2000, Nr. 92-2849 (2000 10 31)

Nr. [IX-1457](#), 2003-04-03, *Žin.*, 2003, Nr. 38-1702 (2003-04-24)

Nr. [IX-1524](#), 2003-04-22, *Žin.*, 2003, Nr. 42-1922 (2003-05-01), *atitaisymas skelbtas: Žin.*, 2003, Nr. 49

Nr. [IX-2030](#), 2004-02-19, *Žin.*, 2004, Nr. 39-1270 (2004-03-13)

Nr. [X-814](#), 2006-09-19, *Žin.*, 2006, Nr. 102-3936 (2006-09-26)

Nr. [XI-1304](#), 2011-03-31, *Žin.*, 2011, Nr. 46-2156 (2011-04-16)

20 SKYRIUS VALSTYBĖS SAUGUMO DEPARTAMENTAS

Valstybės saugumo departamentas yra Seimui ir Respublikos Prezidentui atskaitinga institucija, kurios paskirtis – apsaugoti nuo pasikėsimų valstybę, jos suverenitetą ir konstitucinę santvarką.

Valstybės saugumo departamento uždaviniai – vykdyti žvalgybą ir kontržvalgybą, tirti, analizuoti ir prognozuoti visuomeninius politinius bei ekonominius procesus, susijusius su grėsmėmis nacionaliniam saugumui; laiku atskleisti veikas, keliančias grėsmę valstybės saugumui, suverenitetui, teritorijos neliečiamybei ir vientisumui, konstitucinei santvarkai, valstybės interesams, gynybinei ir ekonominei galiai, užkirsti kelią šioms veikoms ir jas šalinti įstatymų nustatyta tvarka. Valstybės saugumo departamentas koordinuoja Lietuvos Respublikos institucijų kovą su terorizmu.

Valstybės saugumo departamentas teikia žvalgybos, kontržvalgybos ir kitą nacionaliniam saugumui reikšmingą informaciją, išvadas ir rekomendacijas Seimui, Respublikos Prezidentui, Vyriausybei, o prireikus ir kitoms valstybės institucijoms. Informaciją, kuri nėra valstybės paslaptis, Valstybės saugumo departamentas teikia ir visuomenei.

Valstybės saugumo departamento veiklą reglamentuoja įstatymai.

Valstybės saugumo departamento detalus biudžetas, ištekliai ir kita įstatymų numatyta informacija yra valstybės paslaptis.

Seimas atlieka parlamentinę Valstybės saugumo departamento veiklos kontrolę. Ši kontrolė atliekama laikantis valstybės paslapčių apsaugos reikalavimų ir Seimo nustatytų specialių procedūrų.

Skyriaus pakeitimai:

Nr. [IX-1524](#), 2003-04-22, *Žin.*, 2003, Nr. 42-1922 (2003-05-01)
Nr. [IX-2030](#), 2004-02-19, *Žin.*, 2004, Nr. 39-1270 (2004-03-13)

21 SKYRIUS

CIVILINĖS SAUGOS IR GELBĖJIMO SISTEMA

Civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos paskirtis – apsaugoti gyventojus nuo nelaimių karo ir taikos metu, jiems patiems šioje veikloje aktyviai dalyvaujant. Ši sistema užtikrina visų gelbėjimo tarnybų parengtį ir prevencinius veiksmus, o ekstremalių situacijų, gaivalinių nelaimių, katastrofų ir ginkluoto užpuolimo atvejais – krašto gyventojų perspėjimą ir informavimą, jų gyvybės ir turto apsaugą, reikalingą neatidėliotiną pagalbą ir evakuaciją iš pavojingų rajonų.

Civilinės saugos ir gelbėjimo sistemą, jos struktūrą, veiklos teisinius pagrindus, sistemai priklausančių institucijų pavaldumą, funkcijas, atsakomybę bei tarpusavio sąveiką, taip pat sąveiką su kitomis valstybės institucijomis nustato įstatymai ir kiti teisės aktai.

Jeigu reikia, katastrofoms ir kitoms didelio masto nelaimėms įveikti, gelbėjimo darbams dirbti bei padariniams šalinti pasitelkiama ir kariuomenė, specialistai iš mobilizacinio rezervo, ministerijų, kitų valstybės ir savivaldybių institucijų bei įstaigų, panaudojami joms priklausantys ištekliai, pasitelkiami savaveiksmių organizacijų savanoriai. Šio telkimo ir dalyvavimo darbuose sąlygas ir tvarką nustato įstatymas.

Skyriaus pakeitimai:

Nr. [IX-1524](#), 2003-04-22, *Žin.*, 2003, Nr. 42-1922 (2003-05-01)
Nr. [VIII-770](#), 1998 06 04, *Žin.*, 1998, Nr. 55-1520 (1998 06 17)
Nr. [IX-1524](#), 2003-04-22, *Žin.*, 2003, Nr. 42-1922 (2003-05-01)
Nr. [IX-2030](#), 2004-02-19, *Žin.*, 2004, Nr. 39-1270 (2004-03-13)

22 SKYRIUS

SPECIALIŲ TYRIMŲ TARNYBA

Specialiųjų tyrimų tarnyba yra Respublikos Prezidentui ir Seimui atskaitinga institucija, kuri atskleidžia ir tiria korupcinio pobūdžio nusikaltimus ir baudžiamuosius nusižengimus, rengia ir įgyvendina korupcijos prevencijos priemones.

Specialiųjų tyrimų tarnybos veiklą reglamentuoja įstatymai ir kiti teisės aktai.

Seimas, laikydamasis valstybės paslapčių apsaugos reikalavimų ir jo nustatytų specialių procedūrų, atlieka parlamentinę Specialiųjų tyrimų tarnybos veiklos kontrolę.

Skyriaus pakeitimai:

Nr. [IX-1524](#), 2003-04-22, *Žin.*, 2003, Nr. 42-1922 (2003-05-01)

23 SKYRIUS

ALTERNATYVIOJI KRAŠTO APSAUGOS TARNYBA

Alternatyvioji krašto apsaugos tarnyba, kaip civilinio pobūdžio visuomenei naudinga veikla, yra karo prievolei alternatyvi krašto apsaugos pagalbinė tarnyba be ginklų tiems, kurie dėl savo religinių ar pacifistinių įsitikinimų negali tarnauti su ginklu rankoje. Šios tarnybos tikslas – ugdyti piliečius ir sudaryti jiems galimybę prisidėti prie krašto gerovės civilinio pobūdžio visuomenei naudingų darbų. Paskyrimą į šią tarnybą administruoja Krašto apsaugos ministerija, o tarnybą organizuoja Vyriausybės įgaliota institucija. Tarnybos atlikimo trukmę ir tvarką nustato įstatymas.

Skyriaus pakeitimai:

Nr. [IX-2030](#), 2004-02-19, *Žin.*, 2004, Nr. 39-1270 (2004-03-13)

24 SKYRIUS

LIETUVOS ŠAULIŲ SĄJUNGA

Lietuvos šaulių sąjunga yra valstybės remiama ir jai padedanti savanoriška sukarinta pilietinės saviginos asociacija, veikianti pagal specialų įstatymą ir savo statutą. Jos dalyvavimą krašto apsaugos sistemos veikloje ir bendradarbiavimą su krašto apsaugos sistemos ir kitomis valstybės institucijomis reglamentuoja įstatymas ir bendradarbiavimo sutartys.

Skyriaus pakeitimai:

Nr. [XI-409](#), 2009-07-23, *Žin.*, 2009, Nr. 95-4034 (2009-08-08)

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

25 SKYRIUS NACIONALINIO SAUGUMO SISTEMOS PLĖTRA

Lietuvos nacionalinio saugumo sistema plėtojama nuosekliai, remiantis šio įstatymo bei Nacionalinio saugumo strategijos nustatytais pagrindais. Nacionalinio saugumo sistemos pagrindais vadovaujamosi ir jie išplėtojami įstatymuose ir kituose teisės aktuose pertvarkant ir plėtojant valstybės nacionalinio saugumo institucijas ir tobulinant jų veiklą.

Skyriaus pakeitimai:

Nr. [IX-1524](#), 2003-04-22, Žin., 2003, Nr. 42-1922 (2003-05-01)

Pakeitimai:

1.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [VIII-770](#), 1998 06 04, Žin., 1998, Nr. 55-1520 (1998 06 17)

LIETUVOS RESPUBLIKOS NACIONALINIO SAUGUMO PAGRINDŲ ĮSTATYMO 5, 6 STRAIPSNIŲ IR PRIEDĖLIO PAKEITIMO ĮSTATYMAS

2.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [VIII-1026](#), 1999 01 14, Žin., 1999, Nr. 11-245 (1999 01 27)

LIETUVOS RESPUBLIKOS NACIONALINIO SAUGUMO PAGRINDŲ ĮSTATYMO PRIEDĖLIO PAPILDYMO ĮSTATYMAS

3.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [VIII-1778](#), 2000 06 29, Žin., 2000, Nr. 58-1710 (2000 07 19)

NACIONALINIO SAUGUMO PAGRINDŲ ĮSTATYMO PRIEDĖLIO 14 SKYRIAUS ANTROJO SKIRSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMAS

4.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [VIII-1997](#), 2000 10 10, Žin., 2000, Nr. 92-2849 (2000 10 31)

NACIONALINIO SAUGUMO PAGRINDŲ ĮSTATYMO PRIEDĖLIO 7, 12, 15, 18, 19 SKYRIŲ PAKEITIMO IR PAPILDYMO ĮSTATYMAS

Šis įstatymas įsigalioja nuo 2000 m. lapkričio 1 d.

5.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [IX-1360](#), 2003-03-13, Žin., 2003, Nr. 32-1309 (2003-04-02)

NACIONALINIO SAUGUMO PAGRINDŲ ĮSTATYMO PRIEDĖLIO 11 SKYRIAUS PAKEITIMO ĮSTATYMAS

6.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [IX-1457](#), 2003-04-03, Žin., 2003, Nr. 38-1702 (2003-04-24)

NACIONALINIO SAUGUMO PAGRINDŲ ĮSTATYMO PRIEDĖLIO 18 IR 19 SKYRIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMAS

Šis Įstatymas įsigalioja kartu su Lietuvos Respublikos baudžiamuoju kodeksu (Žin., 2000, Nr. [89-2741](#)) ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksu (Žin., 2002, Nr. [37-1341](#)), t.y. nuo 2003 m. gegužės 1 d.

7.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [IX-1524](#), 2003-04-22, Žin., 2003, Nr. 42-1922 (2003-05-01)

NACIONALINIO SAUGUMO PAGRINDŲ ĮSTATYMO 2, 3, 4 STRAIPSNIŲ IR PRIEDĖLIO 2, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 25 SKYRIŲ PAKEITIMO BEI PAPILDYMO ĮSTATYMAS

Šio Įstatymo atitaisymas skelbtas: Žin., 2003, Nr. 49 (2003-05-21)

8.
Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas
Nr. [IX-2030](#), 2004-02-19, Žin., 2004, Nr. 39-1270 (2004-03-13)
NACIONALINIO SAUGUMO PAGRINDŲ ĮSTATYMO 1, 2, 3, 4, 5, 6 STRAIPSNIŲ BEI PRIEDĖLIO
PREAMBULĖS IR 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 23 SKYRIŲ PAKEITIMO IR
PAPILDYMO ĮSTATYMAS
9.
Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas
Nr. [IX-2554](#), 2004-11-09, Žin., 2004, Nr. 171-6308 (2004-11-26)
NACIONALINIO SAUGUMO PAGRINDŲ ĮSTATYMO PRIEDĖLIO 18 SKYRIAUS PAKEITIMO
ĮSTATYMAS
10.
Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas
Nr. [X-226](#), 2005-05-26, Žin., 2005, Nr. 72-2591 (2005-06-09)
NACIONALINIO SAUGUMO PAGRINDŲ ĮSTATYMO PRIEDĖLIO 18 SKYRIAUS PAKEITIMO
ĮSTATYMAS
11.
Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas
Nr. [X-814](#), 2006-09-19, Žin., 2006, Nr. 102-3936 (2006-09-26)
NACIONALINIO SAUGUMO PAGRINDŲ ĮSTATYMO IR VIDAUS TARNYBOS STATUTO PAKEITIMO
ĮSTATYMAS
12.
Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas
Nr. [X-852](#), 2006-10-12, Žin., 2006, Nr. 116-4398 (2006-10-31)
NACIONALINIO SAUGUMO PAGRINDŲ ĮSTATYMO PRIEDĖLIO 7 SKYRIAUS PAPILDYMO
ĮSTATYMAS
13.
Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas
Nr. [X-1466](#), 2008-03-20, Žin., 2008, Nr. 38-1378 (2008-04-03)
NACIONALINIO SAUGUMO PAGRINDŲ ĮSTATYMO PRIEDĖLIO 7, 13 IR 18 SKYRIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMAS
14.
Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas
Nr. [X-1598](#), 2008-06-12, Žin., 2008, Nr. 73-2797 (2008-06-27)
NACIONALINIO SAUGUMO PAGRINDŲ ĮSTATYMO PRIEDĖLIO 4 SKYRIAUS PAPILDYMO
ĮSTATYMAS
15.
Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas
Nr. [XI-125](#), 2008-12-23, Žin., 2008, Nr. 149-6045 (2008-12-30)
NACIONALINIO SAUGUMO PAGRINDŲ ĮSTATYMO PRIEDĖLIO 14 SKYRIAUS PAKEITIMO
ĮSTATYMAS
16.
Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas
Nr. [XI-409](#), 2009-07-23, Žin., 2009, Nr. 95-4034 (2009-08-08)
NACIONALINIO SAUGUMO PAGRINDŲ ĮSTATYMO PRIEDĖLIO 7, 18 IR 24 SKYRIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMAS
Šio įstatymo 1 ir 3 straipsniai įsigalioja 2010 m. sausio 1 d.
17.
Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas
Nr. [XI-480](#), 2009-11-12, Žin., 2009, Nr. 141-6203 (2009-11-28)
NACIONALINIO SAUGUMO PAGRINDŲ ĮSTATYMO PRIEDĖLIO 14 IR 18 SKYRIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMAS
- 18.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [XI-1304](#), 2011-03-31, Žin., 2011, Nr. 46-2156 (2011-04-16)

NACIONALINIO SAUGUMO PAGRINDŲ ĮSTATYMO PRIEDĖLIO 19 SKYRIAUS PAKEITIMO ĮSTATYMAS

19.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [XI-1515](#), 2011-06-23, Žin., 2011, Nr. 86-4157 (2011-07-13)

NACIONALINIO SAUGUMO PAGRINDŲ ĮSTATYMO PRIEDĖLIO 15 SKYRIAUS PAKEITIMO ĮSTATYMAS

Šis įstatymas įsigalioja 2011 m. rugsėjo 1 d.

*** Pabaiga ***

Redagavo Aušrinė Trapinskienė (2011-07-26)

ausrine.trapinskiene@lrs.lt